

хорне чисте, а легата гудача – пуна, звучна, експресивна.

Но лепоту бесмртног *Adagietta*, у камерном споју гудача и харфе, у лирској и дубоко личној контемплацији композитора толико је упечатљива да вас понесе изражајност саме партитуре, па заборавите за тренутак како је незаборавно (потпуно етерично и чак и езотерично) звучао овај став на снимку Херберта фон Карајана са Берлинском филхармонијом.

Гордана Крајачић

„Омнибус опера“ у Српском народном позоришту

Новосадска публика која је 17. децембра посетила Српско народно позориште, имала је прилике да ужива у донекле необичној и свакако несвакидашњој оперској представи. У питању је наиме „Омнибус опера“, у оквиру које су представљена три изузетно кратке опере (укупног трајања око 50 минута): „Телефон“ или „Љубав у троје“ (1947) Ђан Карла Менотија, „Партија брица“ (1959) Самјуела Барбера и „Тамо и натраг“ (1927) Паула Хиндемита, изведене на српском језику. Омнибус опера, тако, сасвим сигурно доноси „пријатно освежење“, будући да ниједно од поменута три дела никада није изведено у Новом Саду – премда је публика у региону имала прилику да види Менотијеву оперу на сцени београдског Мадленијанума, а Барберову и Хиндемитову у извођењу Хрватског народног казалишта из Загреба.

Поред тога, дела приказана у оквиру „Омнибус опере“ нису типични представници оперског жанра – не само због кратке форме и тематике, већ и због „звучности“. У њима се, наравно, препознају утицаји опере, али су њени елементи преплетени са онима из мјузикла, кабареа, бурлеске и других „лаких“ жанрова који су били изузетно популарни у међуратном и послератном периоду. У том смислу, ове опере би се могле окарактерисати као „забавне“ или „непретенциозне“, у чему лежи и њихов посебан квалитет – самим тим, потребно је похвалити одлуку да баш оне буду постављена на сцени СНП-а. Наиме, како је у програмској књижици истакла директорка Опере СНП, др Ира Проданов Крајишник (која је овом приликом прихватила и задатак

адаптације текста), посебност поставке ове три опере лежи у чињеници да оне на посебан начин комуницирају са нашом свакодневицом, али и са оперском традицијом, те представљају „прави начин да се суочимо с реалношћу“. Према њеном мишљењу, Меноти, Барбер и Хиндемит су овим делима настојали да оперу „отму из простора музеја и археологије, те да је представе као живу уметност која савременим језиком говори о савременом човеку“.

Другим речима, „Омнибус опера“ је пред публику у сали „Пера Добриновић“ поставила својеврсно уметничко огледало које је – иза комичних заплета, гротеске, ружичастих перјаница, јаке шминке и разних других видова претеривања – приказало донекле искривљен, али свакако „отрежњујуће“ одслика наше стварности и свакодневице. „Телефон“, прва опера у омнибусу, посвећена је опсесији савременог човека технологијом. Њена прича је наизглед једноставна: заљубљени пар који ужива све „благодети“ потрошачког друштва има пробле-

ма у комуникацији – Бен жели да запроси Луси, али му то најпре не полази за руком јер она не престано телефонира, што га, затим, наводи на идеју да просидбу „обави“ управо преко телефона. Луси, наравно, прихвата просидбу, дајући заплету срећан крај. „Партија бриџа“ стварност представља на оштрији и директнији начин. У њој је, наиме, акценат стављен на међуљудске односе и отуђеност, а у фокусу су два брачна пара – бизнисмен и адвокат са супругама – који играју бриџ и у кратким „аријама“ причају своју баналне и истовремено трагичне приче о новцу, моди, прељуби, неразумевању, усамљености и чак смрти. „Тамо и натраг“, пак, поред друштвене критике, доноси и преиспитивање конвенција оперског жанра које су захваљујући кратком трајању дела и брзом смењивању доведене до апсурда. Наиме, у дванаестак минута колико опера траје, дешава се прељуба која изазива најпре љубомору, а затим и убиство па самоубиство и, коначно, појаву „више силе“ (мудраца) која, као „*deus ex machina*“ из барокних опера, враћа причу у назад, истим путем до почетка. За сва три дела, дакле, карактеристично је потенцирање баналности, комичности, гротескности и посебно апсурда, који су представљали моћно оружје друштвене

критике, радо коришћено од стране композитора активних половином прошлог века.

Осим приче која у овом случају свакако – али само наизглед – стоји у првом плану, треба поменути и музику, којом се на ефектан начин продубљује идеја друштвене критике кроз апсурд и иронију. Наиме, сва три композитора стварала су у оквиру такозваног проширеног тоналитета, често се окрећући политоналности и/или битоналности којом се приказује управо неразумевање међу ликовима односно, њихово постојање у различитим „световима“ (тоналитетима). Музика сва три дела је изузетно сложена – хармонски, ритмички, мелодијски – а њихов музички ток „исцепкан“ и „испресећан“, али увек прати одређену (ван)музичку логику. Овај аспект композиција из „Опере омнибус“ посебно је истакнут сјајном и надахнутом глумом певачица и певача, као и интерпретацијом оркестра којим је руководио Александар Којић. У том смислу треба посебно истаћи солисте – то су Дарија Олајош Чизмић, Жељко Р. Андрић („Телефон“), Јелена Кончар, Игор Ксионжик, Виолета Срећковић, Жељко Р. Андрић („Партија бриџа“), Саша Штулић, Данијела Јовановић, Горан Крнета, Владимир Зорјан, Бранислав Цвијић и Бојан Раднов, балетски играч („Тамо и натраг“) – који су, чини се, изузетно уживали у својим кабаретским и „откаченим“ улогама, а тај сентимент резултирао је и веома квалитетним интерпретацијама улога, захтевних у певачком, али и у глумачком смислу. Коначно, приказ ове поставке не би био

потпун без похвала упућених редитељки Ксенији Крнајски (која се такође нашла у улози адаптаторке текста Барберове и Хиндемитове опере), сценографу Саше Сенковићу и костимографкињи Мирјани Стојановић Маурич који су посебно до-

принели афирмацији гротескне, бурлескне и квир естетике на сцени и тиме ојачали друштвено ангажовани аспект изведених опера.

„Омнибус опера“, дакле, упућена је свима – професионалцима, љубитељима опере али и онима који се још увек нису упознали са лепотама овог жанра, а свако у њој може пронаћи нешто што му се посебно допада. Због тога се надам да ће она бити само прва у низу поставки којима ће се публици открити нека нова, изузетна и (нажалост) мање позната дела.

Адриана Сабо

„Омнибус“ – премијера у Новосадској опери

Колико је пророчански гледао унапред Ђан Карло Меноти приказала је сјајна екипа Новосадске опере на премијери „Омнибуса“, која је започела његовом једночинком „Телефон“ или „Љубав у троје“, предвођена диригентом Александром Којићем. Њена њујоршка (и светска) премијера била је 1947; у два наврата представљена је на земунској сцени, а први пут у Новом Саду на измаку 2015. године. Са неоспорним талентом за музичко позориште, овај амерички композитор италијанског порекла, искрени пријатељ наше сликарке Милене Павловић Барили, преточио је у своје оперске приче, за које је сам писао и либрета (као својевремено и Рихард Вагнер, али са призорима и ситуацијама из стварности), живо сликајући атмосферу и одређене карактере, на начин који (у музичком смислу) сједињује веризам Пучинија, реализам Мусоргског и наративност Стравинског. Његов „Телефон“ већ у средњем

монодијском делу Увертире наговештава да, ма како да припада потпуно музици XX века, црпи и своје белкантистичке корене у $\frac{3}{4}$ ритмици која на моменте подсећа на Вердија, а двоје одличних вокалних уметника, јасне дикције и са поцртаним глумачким даром Дарија Олајош Чизмић и Жељко Р. Андрић убедили су нас у истинитост Менотијеве и данас актуелније него у време настанка телефонско-музичке приче. Пратили су их 18 одличних инструменталиста, са дивно утиснутим солистичким интарзијама, које је на крају представе диригент извео из „оркестарске рупе“ на сцену, јер без њиховог сугестивног и прецизног учинка ни утисак о „Омнибусу“ не би био оволико повољан.

У „Партији брица“ уз Андрића смо се сусрели и са Јеленом Кончар, Виолетром Срећковић и Игором Ксионжиком, који поред лепих и сугестивних гласова – одлично и изгледају у допадљивим (и сексепилним) костимима Мирјане Стојановић Маурич и јединственој сценографији Саше Сенковића која се јединственим решењем прилагодила свим причама овог „Омнибуса“. Колико се о свему водило рачуна у Новосадској опери доказ су и титлови Ивана Свирчевића који су спуштени у подножје догађања како се видно поље посматрача не би дизањем погледа удаљавало од протагониста и сцене. Мада су се дела изводила на српском врло је добро да се ипак појаве и српски титлови (то у последње време чине и у Опери и театру „Мадленианум“, па и у Метрополитену где се Моцартова „Ђаробна фрула“ изводи на енглеском, са енглеским титловима). Овај део почиње својеврсном пантомимом – окупљањем играча брица и развија се у прави музички театар апсурда који сведочи о отуђености, без праве међусобне комуникације, мада су судеоници окупљени око „Партије брица“ Семјуела Бербера, једног од најпознатијих америчких композитора, диригента и пијанисте, добитника Пулицерове и (америчке) Римске награде чија је музика давала подстицајну ритмичку подлогу вокалним солистима.

И најзад, свакако најталентованији и најразноврснији и један од најплоднијих стваралаца у историји музике – Паул Хиндемит и његово дело афористичких обриса - „Тамо и натраг“, у трајању од само 12 минута, које је сублимисало не само његов специфични хармонски језик него и његов такође изразити луцидни дух сјајно изражен и кроз његове цртане коментаре којима је на

партитурама, зидовима и разгледницама својим пријатељима желео да унесе радост и живост у свакодневицу.

Комична једночинка „Тамо и натраг“ исмевајући оперске стереотипе развија радњу „у оба смера“, уз низ технички сложених захвата које су изванредно решили Саша Штулић, Данијела Јовановић, Горан Крнета... уз мајстопрску (помало цезерску) оркестрацију са поцртаном деоницом клавира која ипак није изгубила ни прозрачност, ни сугестивност, ни потпуно особену хиндемитску тонску лепоту.

Либански мислилац и есејиста Кахил Гибран је написао:

„Кад је бог стварао свет, он створи Сунце: оно излази, залази и поново се враћа.

Он створи Месец: он излази, залази и поново се враћа.

Он створи човека: он дође, прође и више се не враћа“.

А Хиндемит је радњу вратио назад, поново оживео своје одстрељене јунаке и поново им дао да музички проговоре.

Неким се „Омнибус“ свиђа (и ја сам у тој скупини) и на крају ове 50-минутне представе одушевљено реагују, са „Браво“, неки други звижде (мада се данас и звиждање више не сматра негодовањем). Уосталом, то је судбина свега под капом небеском: допадање или одбојност, од људи, јела, украса, шминке, боја. Треба доћи и одгледати и одслушати (коначно) једно ново дело на нашим оперским сценама и покушати га прихватити и заволети!

Гордана Крајачић

ВЕЧЕ КЛАВИРСКИХ КОМПОЗИЦИЈА АЛЕКСАНДРА С. ВУЈИЋА (СКЦ, Београд, 16. новембар 2015)

Ретки ауторски концерти савремених домаћих композитора праве су свечаности у нашој средини. У таквој атмосфери протекао је и сусрет са неколико веома младих пијаниста који су представили клавирска дела Александра Вујића. Свестрани ангажман овог музичара, што је данас такође реткост, обухвата, поред педагошког рада

на Факултету музичке уметности у Београду, делатности композитора, пијанисте и диригента, а низом недавно одржаних ауторских концерата обележава се седамдесет година живота и пола века његове уметничке каријере.

Програм овог концерта, одржаног 16. новембра, у дворани Студентског културног центра, сачињавао је занимљив избор из Вујићевих остварења посвећених клавиру, инструменту за који је везан не само као аутор већ и као извођач који је активну каријеру пијанисте уступио креативном доприносу клавирској литератури. Иако је овај део његовог опуса мање у фокусу интересовања у односу на хорске композиције овећане интернационалним успесима, наградама и извођењима широм света („Отче наш“, „Глорија“ „Singet dem Herren“, „Коло“), овом приликом смо се уверили, свакако и заслугом посвећених извођача, у њихову атрактивност, инспиративно богатство и захтевност пијанистичких вештина. У њима су млади пијанисти Галина Николин, Иван Башић, Клевис Ђерђи, Дејан Јанковић и Наталија Младеновић, открили велико поље имажинације и техничких изазова. Већ сама драматургија програма имала је логичан след, представљајући дела и извођаче узлазном линијом.

Концерт је започела тринаестогодишња ученица МШ „Мокрањац“ Галина Николин, од-

свиравши „Шест комада за клавир“, композицију насталу 1980 године. Млада талентована уметница, пред којом су будући успеси, упустила се са техничком лакоћом и свежом имажинацијом у тумачење разноликих структура кратких комада, успевајући да осмисли контрастне атмосфере, наизменично дочаравајући елементе душевне растрзаности и суморних расположења, раздраганих момената, пејзажног колорита са ефекти-ма звона, до последњег комада као валцерског медаљона меланхолично гротескне визије.